

Povezljivost pravopisnih pravil in slovarja: sanje pravopiscev 20. stoletja

Helena Dobrovoljc

Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU
Novi trg 4, 1000 Ljubljana
Fakulteta za humanistiko Univerze v Novi Gorici
Vipavska 13, 5000 Nova Gorica
helena.dobrovoljc@zrc-sazu.si

Povzetek

Prispevek predstavlja proces oblikovanja novega pravopisnega priročnika, v katerem se povezuje priprava pravopisnega slovarja in pravil. Slovaropisno orodje iLex, v katerem slovar izdelujemo, omogoča poleg priprave slovarskih sestavkov tudi zasnovano zbirke problemskih sklopov, prek katere se slovarski sestavki povezujejo s pravopisnimi pravili. Vsako pravilo je rezultat preučitve gradiva: (stara pravila, pripombe kritikov, jezikovna svetovalnica, korpusno gradivo). Uporabnik prek spleta lahko pregleduje slovar in se poveže s problemskim sklopom, po javni objavi novih pravil pa bo ob vsakem pravopisnem pravilu mogoče preveriti slovarski prikaz.

The Link Between Orthographic Rules and Dictionary Entries: 20th Century Orthographer's Dream

This paper presents the formation of the new Slovene orthographic guide which includes both a dictionary and orthographic rules. The dictionary is built in iLex, a lexicographic tool which, in addition to lexicographic work, also allows us to design a collection of orthographic categories through which the dictionary entries are connected to normative rules. Every rule is a result of relevant linguistic material examination (previous rules, reviews, language counselling, corpora). Language users can browse through the dictionary online and view the desired orthographic categories. After publication of the new rules, every rule will give the user the possibility to click on appropriate dictionary entries.

1 Slovenski pravopis kot priročnik

Pravopisni priročniki so se v raziskavah, ki so jih evropski leksikografi (Nerius, 1989: 1298) predstavili v drugi polovici 20. stoletja, uvrstil med najpogosteje uporabljene in najbolj razširjene jezikovne priročnike, s katerimi se srečuje laični uporabnik. Pri večini jezikov sestoji iz pravil in slovarja, pri čemer slovar gradivsko nadgrajuje in razširja pravila (Verovnik, 2004: 254). Medtem ko pravila predstavljajo bolj ali manj sistematičen nabor osnovnih zapisovalnih pravil na ravni glas – črka ter dogovornih norm, ki določajo rabo malih in velikih črk, pisanja skupaj ali narazen, status prevzetih jezikovnih prvin in interpunkcije, pa so slovarji lahko zelo različni.

Predvsem v slovanskem svetu in pri Francozih ter Nemcih in Dancih ter Švedih (Lorentzen, 2010) sta se oblikovali dve različni zasnovi: (a) slovarji, v katerih je poleg zapisa besede podana pravorečna, oblikoslovna in besedotvorna norma le sporadično; (b) slovarji, v katerih so vse besede pregibane in spregane, v posameznih primerih pa so predstavljene tudi pomenske uvrstitve, še zlasti, če gre za kontrastivne prikaze.

Slovenski pravopisni slovar je v 20. stoletju korenito spreminjal svoj značaj (prim. Dobrovoljc in Bizjak Končar, 2011). Če se osredinimo le na drugo polovico stoletja, pa je treba poudariti predvsem nezmerno širjenje obvestilnosti, ki se povezuje s pomanjkanjem enojezičnega razlagalnega slovarja. Tako je v slovarju iz leta 1962 mogoče najti tudi pomenske razlage, v pravopisnem slovarju iz leta 2001 pa so pomenske razlage zamenjala identifikacijske umestitve, razširila pa se je slovnična in normativna obvestilnost pri vrednotenju posebnih skladenjskih položajev in zvez, saj je občnoimenski del slovarja nastal kot normativno izostren derivat *Slovarja slovenskega knjižnega jezika* (dalje SSKJ).

Odzivi javnosti po izidu *Slovenskega pravopisa* 2001 (dalje SP 2001) niso bili usmerjeni le v kritiko vsebinskih rešitev, temveč predvsem v gradivsko zastarelost in posledično takšno vrednotenje gradiva, ki je odražalo neseznanjenost z dejansko jezikovno rabo in dojemanjem aktualne jezikovne razčlenjenosti v spremenjeni družbi na pragu 21. stoletja (Vidovič Muha, 2003). Precej nedoslednosti pa je pokazala tudi primerjava pravil in slovarja. Tu so kritiki (Kocjan Barle, 2002; Lenarčič, 2004; Bajt, 2002; Weiss, 2003; Šeruga Prek, 2002 idr.) opozarjali predvsem na neneenotne rešitve v okviru istih problemskih kategorij (npr. imena iz klasičnih jezikov: *Horacij* proti *Ovid*; neenotno uresničevanje preglasa v oblikoslovju in besedotvorju *trio*, *s triom* – *radio*, *z radiom/radiem*), v posameznih kategorijah pa tudi na razhajanja med pravili in slovarjem (npr. *volivec* – *volivec/volivec*), zlasti pri uzakonjanju dvojnic.

Elektronska (2003) in spletna (2010, 2014) izdaja tega pravopisa sta prinesli le odpravo tehničnih napak in vsebinskih lapsusov (prim. Dobrovoljc in Bizjak Končar, 2015: 36–37), razkorak med pravopisnimi pravili in pripadajočim slovarjem ter dejansko jezikovno prakso pa se je ob elektronski »hiperprodukciji« besedil in možnosti hitre javne objave še povečal.

Podobno kot po drugi svetovni vojni, ko se je s tehnološko in medijsko revolucijo »zgodila« ekspanzija nove leksike in so predvojni jezikoslovci, učenci Breznikove šole, »le strahoma sprejemali ugotovitve modernih smeri v obravnavanju sodobnega knjižnega jezika, boječ se anarhije« (Bajec, 1968: 72), je po letu 2000 postalo očitno, da se je z elektronsko revolucijo zaradi nepredvidljivih sprememb v doslej razmeroma obvladljiv jezikovni sistem, kakršnega so podajali temeljni priročniki – SSKJ, Toporišičeva slovnica (1976, 2000) in akademjski pravopis – zamajal. Za uspešno in učinkovito stabiliziranje

tega tristebnega sistema je pomembno, da načrtujemo sočasno prenovo vseh treh inherentno povezanih priročnikov, hkrati pa izdelamo koncept prenove vsakega posebej.

V prispevku predstavljamo vlogo digitalnega okolja pri načrtovanju prenove pravopisnega priročnika.

2 Namen članka

Medtem ko je večina pravopisnih pravil nastajala vzporedno s slovarjem (1899, 1920, 1935, 1937, 1950, 1962), so pravila zadnjega pravopisa (1990) izšla desetletje pred slovarjem (2001), ko so bila le gradivsko in v malenkostih prilagojena slovarju. V tem, tj. zadnjem pravopisu je bodisi zaradi časovne distance med nastajanjem pravil in slovarja bodisi zaradi deloma spremenjene avtorske skupine pri pripravi enega ali drugega dela pravopisa pojavljalo tudi nezaželeno razhajanje med pravili in slovarjem. Pojavu, ki ga imenujemo asinhrona kodifikacija, bi se bilo mogoče izogniti s povezovanjem organizacijskih in izvedbenih faz v kodifikacijskem procesu.

Zato želimo v nadaljevanju predstaviti, da in kako je mogoče v digitalnem okolju preseči že omenjeno neskladje.

3 Sprememba koncepta priročnika v elektronski dobi

Po odločitvi, da je namesto skrajšane in prirejene različice SP 2001 na Inštitutu za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU (dalje ISJFR) pripravimo raje novo zasnovo priročnika (Dobrovoljc in Jakop 2008), v katerem se bomo usmerili v prikaz pravopisno, oblikoslovno, besedotvorno relevantnih informacij, brez normativnih oz. slogovnih napotkov, ki niso preverjeni v sodobni rabi in z rabo že modificiranem jezikovnem sistemu, ter zvrstnega kvalificiranja, je bila dejavnost usmerjena v ugotavljanje, katere so za uporabnika pomembne informacije v pravopisu oziroma katere so normativne zadrege, na katere pričakuje konkretne odgovore. V nadaljevanju pa tudi v spremenjeno zasnovo, ki temelji na izrabi spletnih možnosti.

Raziskave jezikovne rabe so metodološko raznovrstne, v pričujočem prispevku pa predstavljamo povezavo med zbirko uporabniških vprašanj in odgovorov ter temeljnimi normativnimi vprašanji, na katere moramo jezikoslovci odgovoriti v sklopu evidentiranja oz. opisovanja jezikovne rabe. Z učinkovito izrabo vprašanj, ki jih uporabniki zastavljajo na spletu v (3.1.1) *Jezikovni svetovalnici*,¹ lahko dopolnjujemo obe spletno dostopni pravopisni zbirki: (3.2.2) pravopisni slovar,² ki ga objavljamo sukcesivno na portalu Fran pod imenom rastoči *Slovar pravopisnih težav* (2014–) in izdelujemo vzporedno s pravopisnimi pravili; (3.2.1) zbirko problemskih sklopov,³ objavljeno na portalu Fran pod imenom *Pravopisne kategorije Slovarja pravopisnih težav* (2015–), v katerih so opisane okoliščine priprave slovarja v povezavi s pravili in preteklo kodifikacijo.

Ločeno nastaja tudi zbirka pravopisnih pravil, ki trenutno še ni objavljena na spletu.

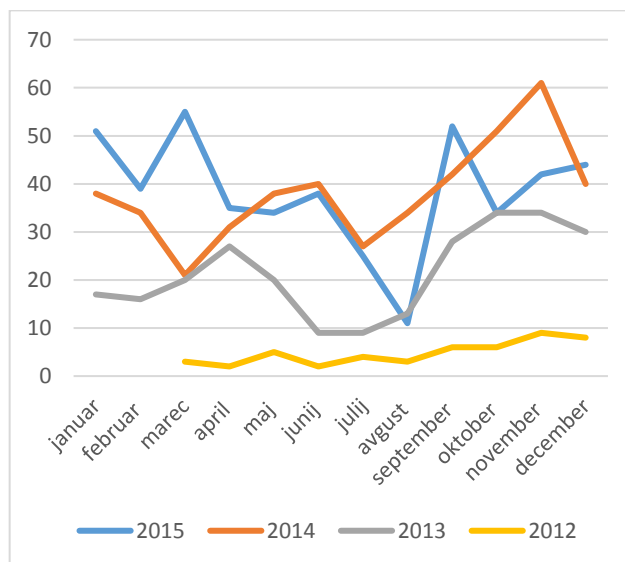
3.1 Ugotavljanje normativnih zadreg

¹ URL: <http://isjfr.zrc-sazu.si/sl/svetovalnica>

Veliko normativnih zadreg je bilo ugotovljenih že z evidentiranjem jezikovnih dvojnic (pisnih, oblikoslovnih, besedotvornih in skladenjskih) v okviru knjižnega jezika, ki jih prikazujejo zlasti slovarji (npr. *gredo/grejo*; *z Miho/Mihom*) in gradivsko potrjujejo besedilni korpusi, nov izziv pa ponuja jezikovni razvoj, saj se precej jezikovnih inovacij širi v jezikovni sistem iz pogovornega jezika oziroma drugih nestandardiziranih zvrsti (nadregionalni pogovorni sistem; spletni jezik). Pri tem uporabljamo različne načine – tudi razčlenitev kritik obstoječega pravopisa in preverbo aktualne variantnosti po korpusih in drugem gradivu, kar sodi med vire, ki so neodvisni od aktivnosti uporabnika, saj spremljajo njegove jezikovne izbire brez uporabnikovega angažmaja.

3.1.1 Jezikovno svetovanje

Jezikovno svetovanje spada med tiste avtorefleksivne vire normativnih zadreg (Dobrovoljc in Krek 2011: 43), kjer je uporabnik aktiven pri iskanju rešitve za svojo težavo, saj je spraševalec in pobudnik. Na ISJFR že od leta 2012 deluje spletna *Jezikovna svetovalnica* za jezik, prek katere se uporabniku ni treba identificirati, objavljenih pa je že približno 1400 vprašanj in odgovorov.

Slika 1: Število obravnavanih vprašanj v jezikovni svetovalnici v letih 2012–2015.

Začetna dinamika obravnavanih vprašanj (do 10 vprašanj mesečno) se je v letu 2013 povečala na povprečno 20 (prikaz na sliki 1). V vseh letih opažamo počitniški »upad« v juliju in zlasti avgustu. V letu 2015 (april) s eje število zastavljenih vprašanj ustalilo pri 40 mesečno, saj smo bili prisiljeni odzivni čas podaljšati na tri tedne od prejema odgovora, uvedli pa smo tudi uredniški odbor, ki se mora z odgovorom večinsko strinjati. Načeloma odgovarjamo konsenzualno, odzive na odgovore ali dopolnitve odgovorov pa objavljamo pod odgovorom post festum z opozorilom, da gre za dodatek.

Pri objavi odgovora vprašanja kategoriziramo v tristopenjskem sistemu:

² URL: <http://www.fran.si/135/spt-slovar-pravopisnih-tezav>

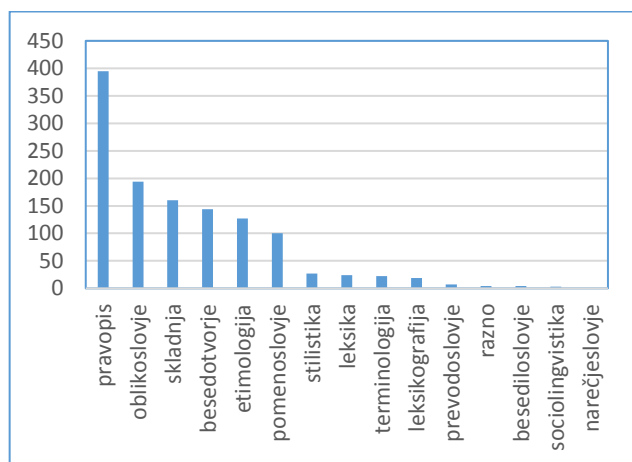
³ URL: <http://www.fran.si/spt-kategorije>

(a) področje (eno do dve),
(b) jezikovna kategorija (lahko jih je več),
(c) zgled (konkretna oblika/beseda/zveza, ki zanima uporabnika, ki je pri nekaterih kategorijah tudi ne navajamo, npr. pri vprašanjih ujemanja, vejice in podobno). Ponazoritev tristopenjskega sistema navajanja ključnih besed (a – b – c):

- OBLIKOSLOVJE – sklanjanje lastnih imen – *Vike*
- PRAVOPIS – prevzete besede in besedne zveze – *standup*
- PRAVOPIS – ločila: vejica
- PRAVOPIS – mala/velika začetnica – imena jedi
- GLASOSLOVJE – naglas – *cveten*

Tako področij kot jezikovnih kategorij ob posameznem vprašanju navadno ni več kot tri, npr.:

- BESEDOTVORJE in OBLIKOSLOVJE – svojilni pridevnik, sklanjanje lastnih imen – *Itten*
- PRAVOPIS – navajanje letnic in desetletij, pisanje števk z besedami
- SKLADNJA – ujemanje, besedni red
- POMENOSLOVJE – pomenska razlaga – *razlog, vzrok*
- LEKSIKOGRAFIJA – vključitev besede v slovar,⁴ pomenska razlaga – *izčlanitev*

Slika 2: Zastopanost vprašanj po področjih v letih 2012–2015.

Številčna zastopanost vprašanj po področjih (ročno prešteto, gl. sliko 2) je pričakovana: največ je vprašanj s področja pravopisa (raba začetnice – 98 vprašanj, pisanje skupaj in narazen – 14 vprašanj, vejica (ločila) – 57 vprašanj, druženje črk in števk, prevzemanje – 57 vprašanj), sledijo naslednja področja s pestro notranjo členjenostjo, npr.:

- OBLIKOSLOVJE (sklanjanje lastnih imen – 143 vprašanj, določni in nedoločni pridevnik, oblikoslovna dvojnica)
- SKLADNJA (ujemanje – 28 vprašanj, vikanje, vezljivost, trpnik, besedni red)
- BESEDOTVORJE (zloženke, priredne zloženke, sestavljenke, prebivalska imena)

Podoben, a zaključen nabor jezikovnih zadreg (s

končnimi 620 enotami) je bil pripravljen leta 2010 v okviru projekta »Sporazumevanje v slovenskem jeziku« na osnovi 2500 vprašanj iz različnih spletnih svetovalnic (ŠUSS – Študentska skrb za slovenščino) oz. forumov (med.over.net) iz let 2001–2005 (Bizjak Končar idr. 2011; Krek idr. 2013). Gre za sistematično tematsko urejen večstopenjski nabor vprašanj s primeri, npr.:

- OBLIKOSLOVJE – samostalniki / moški samostalniki / samostalniki na samoglasnik / imena na -y – *Broadway Broadwayja* ali *Broadwaya*, *Disney Disneya* ali *Disneyja*, *Sarkozy – Sarkozyja* ali *Sarkozya*.

Pri prenovi pravopisnih pravil skušamo s pomočjo lastnega izpopolnjenega nabora, ki ga gradimo, npr. zgoraj navedene kategorije imen na -y, dopolniti z novimi zgledi in kategorijami iz jezikovne svetovalnice, iz katerih je mogoče izluščiti naslednje skupine, relevantne za prenavo pravopisnih pravil:

(I) imena, ki ne podaljšujejo osnove z j zaradi izglasnega j: *Broadway – Broadwaya* [bródvej bródveja];

(II) imena, ki podaljšujejo osnovo z j: *Disney – Disneyja* [dízni díznija]

(III) imena s pridevniško osnovo na [ski]: slovanska, po pridevniški sklanjatvi *Dobrovsky – Dobrovskega*

(IV) imena na [ski]: neslovanska *McClosky – McCloskyja*.

Jezikovna svetovalnica je zaprt spletni sistem, vprašanj pa so dosegljiva tudi prek slovarskega portala Fran. V letu 2016 bo svetovalnica prenovljena in nadgrajena, saj ima trenutno značaj navadne spletne strani in ne omogoča uspešnega iskanja po zbirki že rešenih vprašanj, ki jo dobimo v formatu .html, poleg tega uporabniku ne nudi dovolj velike podpore pri zastavljanju vprašanj, kar povzroča tudi njihovo ponavljanje. Načrtujemo oblikovanje sistema tipskih vprašanj, ki bi po želji olajšal tako zastavljanje vprašanj kot tudi svetovalno delo; aplikacija bo na željo uporabnika tega prek vstopne točke usmerila na iskano problematiko (npr. kako besedo zapišemo, kako jo sklanjamo ipd.).

Načrtna in sistematična izraba naborov uporabniških vprašanj je inovacija v slovenskem normativnem jezikoslovju. Medtem ko je prenova dosedanjih pravopisnih pravil izhajala iz praktičnih izkušenj sodelujočih jezikoslovcev ali paberkovalnega nabiranja po normativnih priročnikih preteklih obdobij, danes poteka prek sistematičnih raziskav uporabniških zadreg, kakor jih prikazujejo jezikovne svetovalnice v obdobju 2000–2016 in seveda jezikovna raba v gradivskih korpusih ter drugih virih.

3.2 Pravopisna pravila in slovar

Pri posodobitvi pravopisnih pravil in slovarja izhajamo iz obstoječega fonda pravil, ki ga preverjamo glede na že evidentirana odstopanja od rabe (Dobrovoljc in Jakop, 2011), kritike SP 2001 (gl. zgoraj) in empirično pridobljene nabore normativnih in slovničnih zadreg oz. jezikovnih vprašanj. Predloge za spremembo, posodobitev oziroma dopolnitev pravopisnih pravil pripravlja pravopisna

⁴ Mišljena so vprašanja, zakaj besede ni v slovarju ali v katerem slovarju bi našli besedo. S portalom Fran (www.fran.si), ki je zbirna točka vseh digitaliziranih ali za

digitalno okolje pripravljenih slovarjev, se je število tovrstnih vprašanj zmanjšalo.

skupina na Inštitutu za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU v povezavi s Pravopisno komisijo pri SAZU in ZRC SAZU.

Tako sta bili npr. do junija 2016 posodobljeni poglavji o pisnih znamenjih in rabi male in velike začetnice. V okviru posodobitve so bila strukturno preurejena poglavja glede na možnost spletne objave (vsak sklop pravila uvaja naslov), dodana pa so bila poglavja, ki so se glede na nabor normativnih zadreg iz jezikovne svetovalnice ali kot odraz neustaljene rabe izkazala kot nezadovoljivo rešena.

Ob vsakem pravilu je pripravljen širši geslovnik iztočnic pravopisnega slovarja, ki bodo v spletni različici pravil dosegljiva s klikom, v knjižni različici pa bodo slovarske sestavke spremljale posebne številke oznake. Vsak problemski sklop *Slovarja pravopisnih težav* je zaokrožena celota, ki jo opisuje zbirka *Problemski sklopi Slovarja pravopisnih težav*.

Predstavitev metodologije procesa prenove pravil je bila podana v Dobrovoljc in Verovnik (2015), v pričujočem prispevku pa bomo izpostavili predvsem povezljivost slovarja z opisnimi podatki o nastajanju slovarske informacije.

3.2.1 Pravopisni slovar: *Slovar pravopisnih težav* (2014–)

Slovar pravopisnih težav (dalje SPT) je rastoči slovar, ki ga od leta 2014 objavljamo na spletnem slovarskem portalu Fran. Organizacijsko slovar nastaja ob prenovi pravopisnih pravil, in sicer je zasnovan primarno za digitalno okolje.

Pri zasnovi pravopisnega slovarja smo upoštevali možnost neokrajšanega podajanja slovarskih metapodatkov (npr. m = samostalnik moškega spola), kar slovar oddaljuje od klasičnega knjižnega koncepta. Da bi presegli omejitve krajšanega slovarskega zapisa, smo se odločili za izrecno poimenovanje posameznih elementov slovarske zgradbe, ki so v spletni različici prikazani kot posebni uvajalni elementi v slovarskem sestavku, ki ga gradijo štiri osnovne enote:

1. slovnični podatki (= besednovrstna umestitev in pravorečni podatki)
2. oblikoslovni podatki (= pregibnostno-naglasni vzorci za vsa števila in spole)
3. zgledi in opozorila (= izbrani podatki, ki izhajajo iz normativnih zadreg jezikovnih uporabnikov; normativna opozorila; ponazorila rabe v neznačilnih položajih ipd., ki so bili v SP 2001 pri večini iztočnic, pri lastnih imenih pa sistematično izpuščeni)
4. povezane iztočnice (= povezava z iztočnicami, ki so bodisi normativno bodisi stvarno ustrežnejše, dodajanje za pravopisje pomembnih podatkov o besedotvorni motiviranosti posameznih besed (npr. *ničejanstvo* < *Nietzsche*).

Slovarske rešitve so do potrditve v pravopisni komisiji označene z oznako »predlog«.

Pri oblikovanju notranje strukture slovarja smo upoštevali tudi ugotovitve novejših raziskav, ki poudarjajo, da sodobni uporabnik v digitalnem svetu »ne ločuje več strogo med različnimi podatkovnimi viri« (Gorjanc, 2013). Pri tem se zlasti v specializiranem slovaropisju hitro približujemo opaznim konceptualnim spremembam, ki kažejo na hibridni značaj sodobnih slovarjev. Ti so

prilagojeni uporabniškim zahtevam (Bergenholtz in Tarp, 1995) in verjetno zato (raziskava te povezave še ni bila opravljena) vse pogosteje prinašajo tudi enciklopedične informacije in semantične podatke (Lorentzen, 2010: 666).

Problemski pristop omogoča po eni strani postopno dodajanje novih redakcij na splet, po drugi strani pa zahteva dinamičen pristop k slovarskemu konceptu. Posamezne iztočnice SPT se bodo povezovale z različnimi problemskimi sklopi oziroma v kasnejši fazi – z različnimi pravopisnimi pravili.

Slovarske sestavke pripravljamo v slovaropisnem orodju iLex, ki omogoča poleg priprave slovarskih sestavkov tudi zasnovo zbirke problemskih sklopov, prek katere se slovarski sestavki povezujejo s pravopisnimi pravili. Ker je ob eni iztočnici mogoče predvideti tudi več problemskih sklopov, smo v okviru iLexa zasnovali dodatne atribute. Tako se npr. možko ime *Ivo* povezuje z dvema problemskima sklopoma: (1) samostalnik moškega spola / pogovorna podaljšava s *-t*; (2) lastna imena / možka. Samostalnik *škrat* je trenutno povezan s tremi problemskimi sklopi: (1) poimenovanja bajeslovnih bitij; (2) samostalnik moškega spola / dvojica v imenovalniku množine (*škrati* in *škratje*); (3) domišljajska imena / v stalnih besednih zvezah (*škrat Kuzma*) (gl. sliko 3).

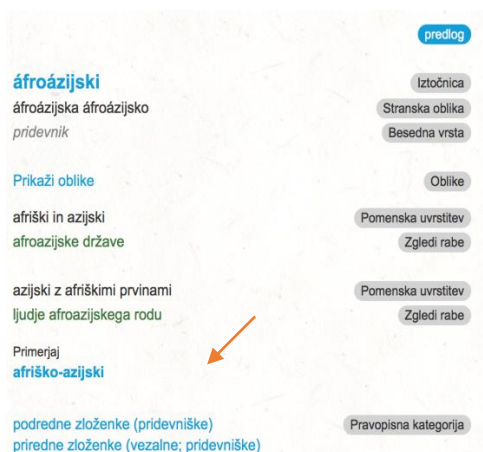
```
▣ problemski_sklop
  osnovni: da
  nivo1: poimenovanja bajeslovnih bitij
▣ problemski_sklop
  osnovni: ne
  nivo1: samostalnik moškega spola
    ↳ nivo2: dvojica v imenovalniku množine
▣ problemski_sklop
  osnovni: da
  nivo1: domišljajska imena
    ↳ nivo2: v stalnih besednih zvezah
status: predlog
iztočnica: škrāt
neonaglašena_iztočnica: škrat
▣ zaglavje
  obrazilni_sklop
  obrazilo: -a
  polna_oblika: škrāta
BV
  samostalnik: m
```

Slika 3: Prikaz vpisa v iLex: iztočnica *škrat*.

Zaradi nepredvidljivosti števila problemskih sklopov, ki lahko nastopajo ob eni iztočnici, smo se odločili za možnost neomejenega dodajanja polj, v okviru katerih je dvojna hierarhija: odločitev za osnovni in neosnovni problemski sklop in odločitev za višji in nižji nivo v okviru problemskega sklopa: npr. domišljajsko ime (= višji nivo) in ime v stalni besedni zvezi (= nižji nivo).

Ob pregledovanju slovarskih redakcij na portalu Fran je mogoče preverjati tudi povezanost s problemskimi sklopi. V SPT na Franu trenutno prenavljamo obliko in notranjo organiziranost redakcij, kljub temu pa je tudi v delovni različici mogoče s klikom na enote, ki jih uvaja razdelek »Pravopisna kategorija« (slika 4), priklicati opis

problemskega sklopa iz zbirke *Problemski sklopi Slovarja pravopisnih težav*.

Slika 4: Pravopisne kategorije v *Slovarju pravopisnih težav*.

3.2.2 Problemski sklopi Slovarja pravopisnih težav (2015–)

Za premostitev časovnega zamika in boljšo obveščenost uporabnikov glede vsebinskih sprememb v procesu kodifikacije je bila zasnovana zbirka *Pravopisne kategorije: Problemski sklopi Slovarja pravopisnih težav*. Zbirka nastaja vzporedno ob redigiranju slovarskih sestavkov SPT (2014–), in sicer vsak problemski sklop prinaša podatke:

1. o številu iztočnic, vključenih v izbrani problemski sklop, in o kriterijih za njihov izbor;
2. o novostih in spremembah glede na pravopisna pravila in slovar v SP 2001, npr. podatke o slovničnih posebnostih, ki jih prinaša raba iztočnice v specifični skladenjski rabi; o stičnosti in sklonljivosti – če se ta razlikuje od lastnosti, pripisanih iztočnici;
3. o normativnih spremembah glede na SP 2001 (npr. *čehoslovaški : češko-slovaški*);
4. sklic na pravilo v SP 2001, ki obravnava izbrano vprašanje;
5. datum zadnje spremembe.

V letu ustanovitve zbirke (2015) smo vanjo vključili 16 problemskih sklopov, med katerimi so nekateri še podrobneje členjeni (okrajšave, simboli, psevdonimi ...), in ti problemski sklopi vključujejo 1580 slovarskih sestavkov. Skupaj z opisi bo po prenovi poleti 2016 posamezna enota zbirke (torej pravopisna kategorija) omogočala tudi pregled vseh slovarskih sestavkov, ki so bili pripravljene za ponazoritev sklopa.

4 Sklep

Tehnološki napredek v elektronski dobi nam omogoča ugotavljanje aktualnih normativnih zadreg jezikovnih uporabnikov (Dobrovoljc in Krek, 2011) ter pridobivanje nabora problematičnih mest oziroma vrzeli v jezikovnem sistemu in tudi standardizacijskih priročnikih s pomočjo spletnega svetovalnega mesta. Tako pridobljenega nabora vprašanj ni mogoče uporabiti le kot ogrinja spletnega priročnika za laične uporabnike, temveč tudi usmerjevalo

pri prenovi aktualnega pravopisa temeljne referenčne točke za vsa izvedena dela normativnega značaja.

Elementi povezovanja »pravopisno pravilo – slovarski sestavek – problemski sklop« so bili v prispevku predstavljeni kot stopnje kodifikacijskega postopka in kot samostojne entitete. Njihova povezljivost je preseгла problem slovenskega pravopisnega priročnika, ki ga je za izdajo v letu 1899 pripravil Fran Levec, so pravila in slovar ostajala v odvisnem razmerju, praktično pa jih ni bilo mogoče povezati. To sta na začetku 21. stoletja omogočila šele elektronski medij in splet.

5 Literatura

- Anton Bajec, 1968: Slovenski knjižni jezik. *Jezik in slovstvo* 13. Št. 3. Str. 69–74.
- Drago Bajt, 2002: Zadnji pravopis – poslednji pravopis?. *Nova revija* 21. Forum. Št. 239/240 (mar.–apr. 2002). Str. 2–10.
- Henning Bergenholtz, Sven Tarp (ur.), 1995: *Manual of Specialised Lexicography: The preparation of specialised dictionaries*. John Benjamins Publishing.
- Aleksandra Bizjak Končar, Helena Dobrovoljc, Kaja Dobrovoljc, Nataša Logar, Polonca Kocjančič, Simon Krek, Tadeja Rozman, 2011: *Slogovni priročnik: sporazumevanje v slovenskem jeziku : kazalnik 17 – Standard za korpusno analizo težav pri tvorbi besedil*. http://www.slovenscina.eu/Media/Kazalniki/Kazalnik17/Kazalnik_17_Slogovni_prirocnik_SSP.pdf.
- Helena Dobrovoljc in Aleksandra Bizjak Končar, 2011: Vprašanja obvestilnosti sodobnega pravopisnega slovarja. V: Jesenšek, Marko (ur.). *Izzivi sodobnega slovenskega slovaropisja*, (Mednarodna knjižna zbirka Zora, 75). Maribor: Mednarodna založba Oddelka za slovenske jezike in književnosti, Filozofska fakulteta, 2011. Str. 86–109.
- Helena Dobrovoljc in Nataša Jakop, 2011: *Sodobni pravopisni priročnik med normo in predpisom*. Založba ZRC.
- Helena Dobrovoljc in Simon Krek, 2011: Normativne zadrege – empirični pristop. V: Kranjc, Simona (ur.). *Meddisciplinarnost v slovenistiki*, (Obdobja 30). Str. 89–97. Znanstvena založba Filozofske fakultete, Ljubljana.
- Helena Dobrovoljc in Aleksandra Bizjak Končar, 2015: Pravopisno slovaropisje na Inštitutu za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU. *Slavia Centralis* 8. Št. 1. Str. 34–50.
- Helena Dobrovoljc in Tina Lengar Verovnik, 2015: Slovar pravopisnih težav kot sopotnik pravopisnih pravil in pomenskorazlagalnega slovarja. V: M. Smolej (ur.). *Slovnica in slovar – aktualni jezikovni opis* (Obdobja 34). Str. 163–171. Znanstvena založba Filozofske fakultete, Ljubljana.
- Vojko Gorjanc, 2013: Slovar slovenskega jezika v digitalni dobi. *Posvet o novem slovarju slovenskega jezika*, Ministrstvo za kulturo 12. 2. 2014 http://www.mk.gov.si/fileadmin/mk.gov.si/pageupload/s/Ministrstvo/slovenski_jezik/E_zbornik/1-_Vojko_Gorjanc_-_Slovar_MK_tekst_FINAL.pdf
- Marta Kocjan - Barle, 2002: Slovenski pravopis 2001 med znanostjo in (ne)uporabnostjo. *Nova revija* 21. Forum. Št. 239/240. Str. 11–25
- Simon Krek, Helena Dobrovoljc, Kaja Dobrovoljc, Damjan

- Popič, 2013: Online style guide for Slovene as a language resources hub. V: Kosem, Iztok (ur.), *Electronic lexicography in the 21st century : thinking outside the paper : proceedings of eLex 2013 Conference. Tallinn, Estonia*. Ljubljana: Trojina, Institute for Applied Slovene Studies; Tallinn: Eesti Keele Instituut, 2013. Str. 379–391. http://eki.ee/elex2013/proceedings/eLex2013_26_Krek+etal.pdf.
- Simon Lenarčič, 2004: *Popravopis: kaj je narobe in kaj manjka v novem Slovenskem pravopisu?* Ljubljana: Samozaložba.
- Henrik Lorentzen, 2004: Orthographical Dictionaries: How Much Can You Expect? The Danish Spelling Dictionary Revis(it)ed. Proceedings of the XIV Euralex International Congress (Leeuwarden, 6-10 July 2010). Ur. Anne Dykstra in Tanneke Schoonheim. Fryske Akademy. Str. 664–670
- Dieter Nerijs, 1989: Das Orthographiewörterbuch. *Wörterbücher. Ein internationales Handbuch zur Lexikographie*. Zweiter Teilband. Berlin, New York: Walter de Gruyter. Str. 1297–1304.
- SSKJ 1970–1991 = *Slovar slovenskega knjižnega jezika*. Prva knjiga A–H (1970); druga knjiga I–Na (1975); tretja knjiga Ne–Pren (1979); četrta knjiga Preo–Š (1985); peta knjiga T–Ž (1991) z dodatki od A–Š. Ljubljana: SAZU – Državna založba Slovenije.
- SP 2001 (2003, 2014) = *Slovenski pravopis*. Ljubljana: SAZU – ZRC SAZU – Založba ZRC.
- Cvetka Šeruga Prek, 2002: Izgovorni in naglasni problemi Slovenskega pravopisa 2001. *Nova revija* 21. Forum. Št. 239/240. Str. 26–30.
- Jože Toporišič, 2000: *Slovenska slovnica*. Maribor: Založba Obzorja.
- Tina Verovnik, 2004: Norma knjižne slovenščine med kodifikacijo in jezikovno rabo v obdobju 1950–2001. *Družboslovne razprave*, 2004, letn. 20. Str. 241–258.
- Ada Vidovič Muha, 2003: Kaj je novega v knjižnem jeziku? – Ob izidu Slovenskega pravopisa. *SRL*. Str. 117–122.
- Peter Weiss, 2003: Slovenski pravopis 2003 – priročnik na stranpoteh slovenskega jezika. Okrogla miza: Aktualna vprašanja ob novem slovenskem pravopisu. Perspektive slovenistike ob vključevanju v Evropsko zvezo. *Zbornik Slavističnega društva Slovenije*. Ur. Marko Jesenšek. Ljubljana: Slavistično društvo Slovenije. Str. 201–206.